

Dersin Planı

- AGİK'in tarihsel konumu: Tablo.
- Konferans öncesi gelişmeler
- Konferans ve getirdikleri: Üç Sepet ve içerikleri
- Birinci Zirve: 1975 Helsinki Son Senedi
- İkinci Zirve: 1990 Paris Şartı (Misakı) ve AGİK'in kurumsallaşması
- İzleme Toplantıları ve Zirveler
 - 1) 1992 Helsinki
 - 2) 1994 Budapeşte
 - 3) 1996 Lizbon
 - 4) Aralık 1998 Oslo Bakanlar Konseyi
 - 5) Kasım 1999 İstanbul.

AKKA

- AKKA'nın tarihsel konumu
- Amacı, coğrafi kapsamı, istisnası, teknik kapsamı
- Yürürlük ve değişiklik hükümleri
- Türkiye ve Rusya açısından AKKA ve son durum
- Kasım 1999 İstanbul zirvesinden sonra AKKA'nın yeni biçimi

AGİT

AGİG – 1973-75

AGİK – 1975-94

AGİT – 1994 →

- Çatışma → Barış
- Çatışma → Ortak Acı → Ortak Bilinç → Norm → Kurum → Düzen (Barış)
- Birinci Evre: Çatışma → Barış
- İkinci Evre : Çatışma → Çatışma. Ama İşbirliği olursa bu olmaz.

ÇATIŞMA	SÜRESİ	NORM	KURUM	DÜZEN	SÜRESİ
Feo X Feo (ör. 30 Yıl S.)	843 Verdun 1648 Vestef.	1648 Vestefalya	-	Vestefalya D. (ege.krallıklı) -kuvvet deng -ulusal çıkar -çok kutuplul. -ideo(din)yok	1648-1789
Fr.Devrimi X Ege. Krall.	1792-1815	1815 Viyana Kongresi	Periyodik Konferanslar	Avrupa Uyumu	1815-1870
Emp X Emp	1870-1920	1919 Versay	MC	BMOD	1920-1939
Emp X Emp	1920-1945	- (45 Yalta?) (47 Paris?)	BM	İki Kutuplu	1945.....
Kap X Sosy. (Soğuk Sav.)	1945-1975	Helsk.Son S. (AGİK) (Ara Norm)	AGİK	AGİK düzeni (ara düzen)	1975-90
Kap X Sosy. (Soğuk Sav.)	1975-1990	Paris Şartı (AGİT düzeni başlıyor)	AGİK (T)	Kapitalizmin Zaferi	1990-.....?

KONFERANS ÖNCESİ

- Avrupada başlatılan siyasal diyalogun itici gücü Ostpolitik oldu.
- Uzun süre, B.Almanya, ikizinin adını tırnak içinde yazdı.
- Arkasından, Hallstein Doktrinini ilan etti. İlk uygulama, Yug. İle diplomatik ilişkileri kesmek oldu.
- Oder-Neisse sınırı reddedildi.

[Polonya-SSCB sınırı : Aralık 1919'da Curzon Hattı.

1921'de Polonya doğuya kaydıldı ve toprak kazandı.

Bu sınır (1921) 1945'te yine Curzon Hattına geri döndü ve böylece Polonya 21'de aldığı toprağı geri verdi.

Almanya-Polonya sınırı: 1945'te Polonya, sınırını batıya, Oder-Neisse'ye kaydıldı.

Sonuçta, Polonya bütünüyle (Alm. Aleyhine) batıya kaymış oldu.]

- Bu sırada Almanyanın politikası "Önce birleşme, sonra yumuşama" idi.
- B.Almanyanın bu tutumu Batıda rahatsızlık yarattı.
- W. Brandt dışışleri bk. Olunca, 1967de Romanya, 68de de Yug. İle ilişki kuruldu. Hallstein D. Sulandı. "Önce birleşme..." ilkesinden vazgeçildi. 69da Brandt kazandı. Ostpolitik başladı. Çünkü şunlar anlaşılmıştı:
 - 1- Çevreleme, kurtarma, püskürtme ve güç politikası yöntemleriyle sosyalist sistem yıkılarak Almanya sorunu çözülemez.
 - 2- Birleşme, ancak, karşılıklı ilişkilerin siyasal ve ekonomik açıdan yeniden barışçı düzenlenmesiyle sağlanabilir.
 - 3- Güç ögesi, artık, yerini norm'a bırakmıştır. Mantık: "Savaş-sonrası dönemi bitmiştir".
- Uygulaması: B.Almanya ile:
 - 1- SSCB (Ağ.70): Statüko kabul.
 - 2- Polonya (Aralık 70): Oder-Neisse kabul.
 - 3- D.Almanya (Aralık 72): Statüko kabul. Karşılıklı tanıma.
 - 4- Çekoslovakya (Aralık 73): Münih 38 geçersiz, statüko kabul.

KONFERANSA DOĞRU

- Ağık düşüncesi ilk kez Molotov tarafından 1954'te ortaya atıldı.
- 1964'te Polonya istedi.
- 1969'da SSCB Avrupa ülkelerine başvurdu.
- 1969 Finlandiya ev sahipliğine talip oldu.
- Doğı sürekli ısrar etti. Sebebi: SSCB kazanımlarını tescil ettirmek istiyor. (Acaba çöküşü gördüler de yumuşak iniş mi istediler?????)
- Batı sürekli ağırdan alıyor. Haz. 68'deki NATO toplantısında bir önkoşul olarak Karşılıklı ve Dengeli Kuvvet İndirimi (KDKİ) (Multilateral and Balanced Force Reductions, MBFR) önerdi. ABD, SSCB'nin yumuşak karnı insan haklarını yoklamak istiyor. O yüzden katılıyor.
- Kasım 72'de hazırlık toplantıları başladı. Kararlar ve usuller oydaşmayla.
- İlk toplantı Temmuz 73'te. Toplam 2400 toplantı yapıldı.

KONFERANS VE GETİRDİKLERİ

- 1975 Helsinki: 34 ülke
- Bugün 2000: 54 ülke.
- Üç sepet:

- 1- Avrupada Güvenlik Sorunları (Temel ilkeler, Güven Getirici Önlemler, Silahsızlanma hakkında belge)
 - 2- Eko, Bilimsel-Teknolojik, Çevresel İşbirliği
 - 3- İnsancıl Konularda İşbirliği
- Birinci Sepet: (Siyasal Kurallar)
- A- Yol Gösterici İlkeler:
- 1- Egemen eşitlik (+sınırların barışçı yollardan değişmesi. Bunu B.Almanya-ABD koydurdu.
 - 2- Tehdide veya kuvvet kullanmaya başvurmama
 - 3- Sınırların dokunulmazlığı.
 - 4- Ülke bütünlüğü
 - 5- Barışçı çözüm
 - 6- İçişlerine karışmama
 - 7- İnsan temel hak ve özgürlüklerine saygı
 - 8- Halkların eşitliği ve self-det. Hakkı
 - 9- İşbirliği
 - 10-Ua hukuk uyarınca üstlenilmiş yükümlülüklerin iyi niyetle yerine getirilmesi.
- B- Güven Getirici Önlemler
(Büyük manevralar, askerî kaydırmalar 21 gün önceden bildirilecek, gözlemci çağrılacak).
- İkinci Sepet: (Eko. İlkeler)
Çatışmayı önleyecek normların, işbirliğini öngören normlarca desteklenmesi için: Ticareti geliştirmek ve yoğunlaştırmak, eko. Bilgileri dağıtmak, çevre sağlığı vb.

Üçüncü Sepet (İnsancıl Konularda İşbirliği)

- Genelde statüko üzerine kurulu 1975 son senesinde bu sepet aykırı bir durum arz eder. Batı bloku bastırıldığı için konmuştur.
- 1- Kişilerarası temaslar: Ailelerin birleştirilmesi, evlenmeler, geziler.
 - 2- Enformasyon alanında işbirliği
 - 3- Kültürel alışveriş
 - 4- Eğitim ve bilimde işbirliği
- Son Senet'in Yasal Niteliği:
- Ua. Antlaşma veya sözleşme değil. Bu durum metinde de vurgulanıyor.
 - Batı, ua. Hukukun teamülî kaynakları arasına sokmamak için, fazla sözünü etmedi. Doğu ise bağlayıcı olduğu kanısında: 1- İlkeler, BM Antlaşmasında da vardır, 2- İlkeler zaten 1970'te kodifiye edilmiştir, 3- Sürekli atıf almaktadır.
 - Son Senet ahlaki ve siyasi açıdan bağlayıcıdır. Zaten, "düzen" kavramının temelinde hukuk normları bulunması şart değildir.
 - Danıştay, 1978'de İsveçli TV ekibinin sınırdışı kararını Son Senet'e atıf yaparak iptal etmiştir.
- AGİK'in Kurumlaşması

- 1977-8 Belgrad
- 1980-83 Badrit
- 1986 Stockholm
- 1986-9 Viyana: Kapanış Belgesi.
- 1990 Paris : II. Doruk ve Yeni Bir Avrupa İçin Paris Yasası (Fr.nın ısrarı)
: AKKA

Ayrıca, çeşitli konularda toplantılar.

- 1990 Kopenhag İnsani Boyut
- 1991 Moskova İnsani Boyut
- 1992 Prag: Kurumlar ve Yapılar
- 1992 Viyana: Güvenlik Artırıcı Müzakereler
- 1992 Helsinki: III. Doruk
- 1994 Budapeşte: IV. Doruk
- 1996 Lizbon: V. Doruk
- Aralık 1999: İstanbul: VI. Doruk.

AGİK, Paris 1990'dan sonra kurumlaşmaya başladı. Viyana 89'da mekanizmalar kurulmaya başlandı. 91 Moskova'da genişletildi. Yug. Olayından sonra crisis menagement başladı. Şimdi isorun, yeni devletlerin hangilerinin içerde kalacağı idi.

1990 PARİS ZİRVESİ

- İki kanat:
 - 1- Güvenlik (AKKA)
 - 2- İnsan Hakları (Paris Yasası)
- Tek kale maç)
- 1975 barışı ve statükoyu korumayı amaçlıyordu. 1990, SS sonrası düzenin temellerini belirleyen forum haline geldi. Yani: a) Demokrasi, insan hakları, hukuk devleti, b) Piyasa ekonomisi.
- Paris Şartı: Üç bölüm:
 - 1) "Demokrasi, Barış ve Birlik İçin Yeni Dönem": demokratik rejimin temel ilkeleri sıralanıyor, demokrasinin sağlam temellere oturtulmasının barış ve güvenliğin de güvencesi olduğu söyleniyor. Azınlık kimliğinin geliştirilmesi için gerekli şartların "yaratılması" gerektiği ifade ediliyor: "We reaffirm our deep conviction that friendly relations among our peoples, as well as peace, justice, stability and democracy, require that the ethnic, cultural, linguistic and religious identity of national minorities be protected and conditions for the promotion of that identity be created."
 - 2) "Gelecek İçin Rehber İlkeler": Güvenlik, İH, ekonomi... konularında öngörülen işbirliğinin kapsayacağı hususlar. (Burada Mavi kitaptan s. 6'yı oku).
 - 3) AGİK'in kurumsallaştırılması için mekanizmalar:
 - a- Konsey: Dışişleri bakanları. Yılda en az 1 kere. (1994'te: Bakanlar Konseyi oldu).
 - b- Kıdemli Memurlar Komitesi: Konsey toplantılarını hazırlayacak. (1994'te: Kıdemli Konsey oldu).
 - c- İzleme Konferansları+Zirveler: 2 yılda 1.
 - d- Sekreteryaya (şimdi Viyana'da).

- e- Çatışma Önleme Merkezi (şimdi Viyana'da) (Bosna, Arnavutluk, Kosova, Hırvatistan, Rus azınlığı-Baltık, Çeçenya, Tacikistan, Karabağ).
- f- Danışma Komiteleri (şimdi Viyana'da)
- g- Hür Seçimler Bürosu (Varşova) (Şimdi: Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi)

Mart-Temmuz 1992 Helsinki İzleme Toplantısı ve Zirvesi

- Sorunları kabul ediyor
- Ortak eylem yoluyla değişimin yönlendirilmesi görevini AGİK'e veriyor.
- Bunun için yeni kurumlar yaratıyor.

Bazı Kararlar:

- 1) AGİForumu kuruldu.

Görevi:

- a- Öncelikli Eylem Programı: AKKA ile 92 Viyana'yı (Güven artırıcı müzakereler: AKKA'nın herkese yayılması) uyumlu kılmak. Bu, zor gözüküyor. Yug. daha oturmadı. Ülkelerin askerlik sistemleri birbirine benzemiyor.
 - b- Davranış İlkeleri Rehberi (Code of Conduct)
Ua Yönü: Savaş çıkmaması için ülkeler birbirlerine nasıl davranacaklar?
İç Yönü: Orduların demokratik kontrolü, azınlıklar, barışçı self-determinasyona şiddetle karşılık verilmemesi. Bu, D.Avrupa'dan baskının kalkmasıyla birlikte etnik bilincin su üstüne çıkması korkusundan kaynaklanıyor.
- 2) AGİK, BM Anayasası VIII. Bölüme göre Bölgesel Düzenleme.
 - 3) Kıdemli Memurlar Komitesi güçlendirildi.
 - 4) Belirli sorunlar çıkınca, Ad Hoc Steering Groups kurulacak. Zaten o anda iki tane var: Minsk Grubu (Azeri-Ermeni) ve Task Force (Bosna-Hersek).
 - 5) Ulusal Azınlıklar Yüksek Komiserliği Makamı kuruldu:
 - Görevi, AGİT bölgesindeki istikrarı yada barışı tehlikeye sokabilecek etnik gerilimleri saptamak ve çatışmaya dönüşmeden çözüm bulmak.
 - Bakanlar Konseyi tarafından 3 yıllığına seçiliyor. Merkezi Lahey'de.
 - Gerilim bölgelerine gidebilir, medya ve NGO'lar dahil herhangi bir kaynaktan bilgi alabilir. Fakat terorizmi açıkca destekleyen yada uygulayan kişi ve örgütlerle ilişki kuramaz.
 - 1997 yılında şuralara gitti: Letonya, Estonya, Ukrayna, Hırvatistan, Makedonya, Yunanistan, Slovakya.
 - 6) Japonya, artık tüm toplantılara çağrılacak. Böylece AGİT "Kuzey" in ortak değerlerine dayanan bir düzenin kurucusu ve koruyucusu durumuna geldi.
 - 7) Terör: "İnsan haklarına bir tehdit" ilan edildi.
 - 8) Bu mekanizmalar TC'ye karşı harekete geçirilebilir mi? Bakanlık şöyle değerlendiriyor:
"...kurulan yeni mekanizmaların, henr AGİK üyesi devlet gibi, Türkiye'ye karşı işletilmesi de her zaman mümkündür. Türkiye demokrasi ve insan hakları alanlarında güçlendiği sürece AGİK mekanizmalarının geliştirilmesinin bizi rahatsız edecek bir yönü olmayacaktır".

Ekim-Aralık 1994 AGİK Budapeşte İzleme Konferansı ve Zirvesi: AGİT

- 52 lider.
- Kabul edilen belge: “Yeni Dönemde Gerçek Bir Ortaklığa Doğru”.
- Rusya'nın isteği: “AB, NATO, BAB, AK gibi kuruluşlar üzerinde AGİT'e şemsiye ve eşgüdüm işlevi yüklensin”. Bir çatışma havası doğdu.
- Pek yeni adım atılmadı. Daha çok insani boyut konuşuldu. Yani, 92 Helsinki ve 90 Paris'le karşılaştırıldığında zayıf ve cılız.
- Tek yeni adım: “Davranış İlkeleri Rehberi”nin kabulü.
- Başarısızlıklar: Bihaç kararının açıkça bloke edilmesi, Karabağ'la ilgili sulandırılmış karar, 3. Tarafların AGİT denetiminde barışı koruma faaliyetleri konusunun Rusya'nun muhalefeti sonucu Budapeşte sonrasına ertelenmesi, AGİT'te çözülemeyen ihtilafların tarafların rızası olmadan BM Güvenlik Konseyine götürülmesine ilişkin kararların çikamaması.
- TC'nin AGİT'te daha fazla aktif olmasını öngelleyen, İnsani Boyut'tur.

Kasım 96 Viyana Gözden Geçirme Konferansı ve Aralık 96 Lizbon Zirvesi

- Konferansta:
 - AB ve Rusya, Avrupa'da AGİT'i ön plana çıkarmak istiyor. BU amaçla bir “Avrupa Güvenlik Sözleşmesi” istiyorlar. ABD ise buna karşı. NATO'yu ön planda tutmak istiyor.
 - Özellikle AB, AGİT'te oydaşma ilkesini zayıflatmaya yönelik öneriler yaptı. Sınırlı sayıda üyenin temsil edileceği bir Danışma Komitesi kurulmasını, bir uyumsuzluğun oydaşma aranmaksızın BM Güvenlik Konseyine havalesini, karar alma mekanizmasının gözden geçirilmesini istedi.
 - Bunlar, TC'nin de karşı çıkmasıyla, Lizbon Belgesinde yer almadı.

AGİT Lizbon Belgesi

54 ülke.

1) Zirve Bildirisi:

- AKKA'nın yeni siyasal koşullara uyarlanması amacıyla 1997 başında müzakerelere başlanmasıyla ilgili karar alındı (AKKA'nın revizyonu).
- Karabağ'la ilgili bir paragraf konmak istenince, Ermenistan “Azerbaycan'ın toprak bütünlüğüne saygı” maddesini veto etti ve yalnız kaldı. Madde, dönem başkanlığı bildirisi olarak daha güçlü biçimde çıktı.

2) 21. Yüzyılda Avrupa Güvenlik Modeli Bildirisi (Rusya 94 Budapeşte'de ortaya atmıştı)

Bu bildiri, AGİT'e "Avrupa'yı ortak bir güvenlik alanına dönüştürmek" konusunda merkezî bir rol verdi.

Bir "Avrupa Güvenlik Şartı" hazırlıklarına başlandı. Ama NATO genişlemesi ve Kosova operasyonu konuyu baltaladı. Bu Şart, 1999 İstanbul'da imzalanacak.

Bu konudaki müzakereler baştan sona, ABD ile AB arasında mücadele şeklinde geçti. Sonuçta ABD kendi taslağını bazı ufak değişikliklerle kabul ettirdi. AB'nin, güvenlikle ilgili uluslar arası kuruluşlar arasında işbirliği yapılmasını öngören “Platform” belgesi ise bildiriye bir cümleyle geçirildi.

Zirvenin Genel Görüntüsü:

- Daha öncesi AGİT zirvelerinde yaşanan Batı-Rusya mücadelesinin aksine,
- 1- AGİT'in geleceği ve yeni Avrupa mimarisindeki rolü konularında AB ile ABD çatıştı,
 - 2- Oydaşma ilkesinin sulandırılması konusunda da, AB ile bazı küçük devletler arasında mücadele oldu. Bu konuda TC de AB önerisine karşı açık tavır aldı.

1998 Yılı AGİT Faaliyetleri:

1) 1998'de zirve toplantısı olmadı. 54 ülkenin dışişleri bakanlarından oluşan AGİT Bakanlar Konseyi, 2-3 Aralık'ta Oslo'da toplandı. Şunlar öngörüldü:

Bir sonraki AGİT zirvesinin 18-19 Kasım 99'da İstanbul'da yapılmasının sessizce onaya sunulması; Avrupa Güvenlik Şartı'nın bu zirveye yetiştirilmesi ("İstanbul Şartı"?); bu zirvede AKKA Antlaşmasının gözden geçirilmiş biçiminin imzalanması.

Ağırlıklı gündem maddesi, Kosova krizi oldu. Kosova Denetim Misyonunun kuruluşunun desteklendiği açıklandı. Bütün taraflardan şiddeti durdurmaları istendi.

Bu toplantı; AGİT'in standart koyucu konferanslar düzeninden, çatışmalar ve sorunlara yönelik somut pazarlık müzakerelerin yürütüldüğü bir örgüt dönüşmesi yönündeki gelişme çizgisinde yeni bir kilometre taşı oldu.

2) İnsani Boyut Uygulamayı Gözden Geçirme Toplantısı her iki yıldaki gibi, 26 Ekim-6 Kasım'da Varşova'da yapıldı. (AGİT Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi organizatörlüğünde).

Türkiye aleyhine bu sefer hiçbir karar çıkmamıştır.

- Su andaki AGİT faaliyet alanları:

- 1) İnsani Boyut: a) Demokratik Kurumlar ve İH Ofisi)
- 2) Çatışmaların Önlenmesi ve Kriz Yönetimi (1990 sonrasında patlak veren Bosna gibi çatışmalardan korkup kuruldu. Çatışmaları Önleme Merkezi Viyana'da.
- 3) Avrupa Güvenliği (NATO genişlemesi, Kosova harekati, Çeçen savaşı baltaladı).

Kasım 1999 İstanbul Zirvesi

- Başarılı organizasyon.
- Dört belge çıktı: Avrupa Güvenlik Şartı (İstanbul Şartı), İstanbul Zirve Deklarasyonu, AKKA Adaptasyonu Anlaşması.

1) Avrupa Güvenlik Şartı (İstanbul Şartı)

54 ülke imzaladı. AGİT'in barış ve istikrara yapabileceği katkılarının ilke ve yöntemlerini belirliyor. 1994'te Budapeşte'de başlayan çalışmanın ürünü.

- Daha önceki ilkeler teyit ediliyor: AGİT'in BM ant. VIII. Bölümü bağlamında bir bölgesel düzenleme olması, BM Güvenlik Konseyinin barış ve istikrarın

korunmasında birincil rolü bulunduğu, egemenlik ve toprak bütünlüğü ve sınırların ihlal edilmezliği, vs.

- İnsan hakları ihlallerinin mühhasıran bir ülkenin iç işi olarak görülemeyeceği, bu gibi durumların ua toplum için meşru bir ilgi ve endişe konusu oluşturacağı teyit,
- Demokratikleşme ve çatışma sonrası rehabilitasyon gibi alanlarda işbirliğine dayalı AGİT mekanizmalarının ilgili ülkelerin rızasıyla uygulanması anlayışı hakim,
- Irkçılık, yabancı düşmanlığı ve terörizm konusundaki yükümlülükler kuvvetlendirildi, rüşvet ve yolsuzluk da AGİT gündemine alındı.
- Oydaşma ilkesinin devamı benimsendi.
- NATO'nun Avrupa güvenliğindeki temel konusu zayıflatılmadı. Bilakis, "İşbirliğine Dayalı Güvenlik Platformu" ilkeleri kabul edilerek, AGİT ile NATO'nun daha yakın işbirliği yapması kabul edildi. (Ama, BDT'nin bu Platformda kabul edilen şeffaflık, demokratiklik gibi kriterlere uyduğu şüpheli).
- Azınlıklara mensup kişilerin haklarının grup hakları değil, bireysel haklar olduğu teyit edildi. Özyönetim, otonomi gibi haklar Şart'a girmedi.

2) İstanbul Zirve Deklarasyonu:

54 devlet/hükümet başkanı oybirliğiyle kabul etti, ama imza taşıyor. AGİT bölgesindeki güncel ve bölgesel konuları ele alıyor: Bosna-Hersek, Kosova, Çeçenistan, Kafkasya vs.

3) AKKA Adaptasyonu Anlaşması:

Eski anlaşma, 2 askerî blok arasındaydı. Şimdi bloklara dayalı sistem sona erdi. Buna uyuyor. AKKA'ya taraf 30 devletin devlet/hükümet başkanları tarafından imzalandı.

Belli bir silah kategorilerinde tavanlar öngörüyor, eski AKA'nın ülkemize kanatlar bölgesinde sağladığı güvenlik düzenlemelerini özü itibariyle koruyor. Aynı ayrı onaylanınca yürürlüğe girecek.

Bu anlaşmayla birlikte bir de siyasi bağlayıcı nitelikte bir Nihai Senet kabul edildi. Bununla, bazı ülkelerin uyarılma müzakereleri süreci içinde üstlendikleri tek taraflı taahhütler kayda geçiriliyor. (Tr için önemli olan husus?)

4) Güven ve Güvenlik Artırıcı Önlemler Belgesi:

- 94 Viyana Belgesinin geliştirilmiş biçimi.
- 54 AGİT ülkesince kabul edildi.
- Şeffaflığın artması, 94 Viyana Belgesindeki sayısal parametrelerin askerî önem kriterine göre günümüz şartlarıyla uyumlu hale getirilmesi, denetim olanaklarının güçlendirilmesi amaçlanıyor.

Diđer Belgeler:

Clinton'un ve başka liderlerin bulunmalarından yararlanarak, önemli enerji deklarasyonları ve anlaşmalar imzalandı.

- Türkiye, Azerbaycan ve Gürcistan arasında 18 Kasım 99 "Baku-Ceyhan Petrol İhraç Ana Boru Hattına İlişkin Hükümetlerarası Anlaşma"

- Türkiye, Gürcistan, Azerbaycan ve Kazakistan cumhurbaşkanları 18 Kasım 99 İstanbul Deklarasyonunu imzaladılar. Clinton gözlemci olarak imzaladı.
- Türkmenistan'dan başlayarak Azerbaycan ve Gürcistan üzerinden Türkiye'ye ve buradan da Avrupa'ya uzanacak Hazar Geçişli Doğalgaz Boru Hattının İnşasına İlişkin Hükümetlerarası İlkeler Bildirgesi, yine 18 Kasım 99'da Türkmenistan, Azerbaycan, Gürcistan ve Türkiye cumhurbaşkanlarınca imzalandı. Clinton da gözlemci olarak imzaladı.
- Türkiye, Azerbaycan ve Gürcistan arasında, Azerbaycan doğal gazının geliştirilmesine ve pazarlanmasına ilişkin bir mutabakat zaptı yine 18 Kasım 99 tarihi itibarıyla imzalandı.